

Ilustrirani Slovenec

129

Leto II. Tedenska priloga „Slovenca“ z dne 25. aprila 1926, številka 96. Stevilka 17.

**„Dežela Kranjska nima lepš'ga kraja,
kot je z okolšč'no ta – podoba raja . . .“**

Tako je zapel Prešeren v svojem »Krstu pri Savici« o našem Bledu. Seveda je pa imel Bled v Prešernovem času tudi popolnoma drugo lice nego dandanes. To nam kaže naša današnja slika, ki je posneta po J. Wagnerjevi litografiji, narejeni sredi preteklega stoletja.

General Avarescu

novi romunski ministrski predsednik,
voditelj dosedanje opozicije.

Dve novi ekspediciji na severni tečaj.

Lani smo že poročali o Amundsenovi ekspediciji na severni tečaj, ki pa kljub svoji zanimivosti ni dosegla svojega cilja. Pred kratkim se je podal Amundsen ponovno na to pot, in sicer preko Rusije, skoro istočasno pa tudi Amerikanec Wilkins, ta pa z ameriške strani. Naša slika nam kaže ekspedicijsko ladjo »Viktorjo« na poti na Aljasko, odkoder poleti Wilkins potem proti tečaju.

Iz Grške, dežele večnih revolucij.

Največja nesreča za vsako deželo je, če se začnejo vtikati v politiko generali. To vidimo najlepše na Grškem, kjer zadnja leta sploh ne pridejo več iz revolucij. Zadnji revolucionarni puč se je izvršil v začetku t. m. pod vodstvom nekaterih častnikov, za katerimi stoji baje general Plastiras, v Solunu, bil je pa že v nekaj dnevih zadušen. Naša slika nam kaže pogled na Solun.

General Pangalos,

diktator Grške, ki je bil nedavno izvoljen v senci bajonetov skoro soglasno za predsednika grške republike in proti kateremu je bila napadena zadnja vstaja v Solunu.

Mussolini,

na katerega je bil izvršen nedavno atentat in je bil ob tej priliki lahko ranjen v nos. Slika nam ga kaže z zakrpanim nosom.

Dokumenti dvatisočetne italijanske kulture.

Pogled v razdejane prostore slovenske »Zadružne tiskarne« v Gorici, ki so jo upostošili po atentatu na Mussolinija v noči od 7. na 8. aprila 1926 fašisti. Ako bi hišnik ne bil pogasil pravočasno ognja, bi bila s tolikimi žrtvami postavljena tiskarna danes kup pepela.

Ljuba Davidović po avdijenci pri kralju dne 5. aprila
na poti v demokratski klub, spremljan od množice časnikarjev, ki ga prosijo za izjave.

Slika na desni: Nikola Pašić nosi v dvor ostavko RR vlade, tik za njim na desni je videti belgrajskega poročevalca »Slovenca«, g. V. Schweigerja.

Dr. Milan Srškić, minister za izenačenje zakonov
razlaga časnikarjem motivacijo demisije vlade dne 4. aprila.

Aca Stanojević,
radikalni prvak, ki se pojavi v Belgradu vselej, kadar poka v vladi ali v radikalnem klubu.

Slike k „Slovenskemu biografskemu leksikonu“.

Bedenek Jakob
(1850—1916), pisatelj.

Bergmann Mihael
(1850—1911), hmeljar.

Bonomo Peter
(1458—1546), škof tržaški.

Dr. Andrej Gosar,
predsednik »Delavske zveze«, politične
organizacije kršč. soc. delavstva in narodni
poslanec SLS.

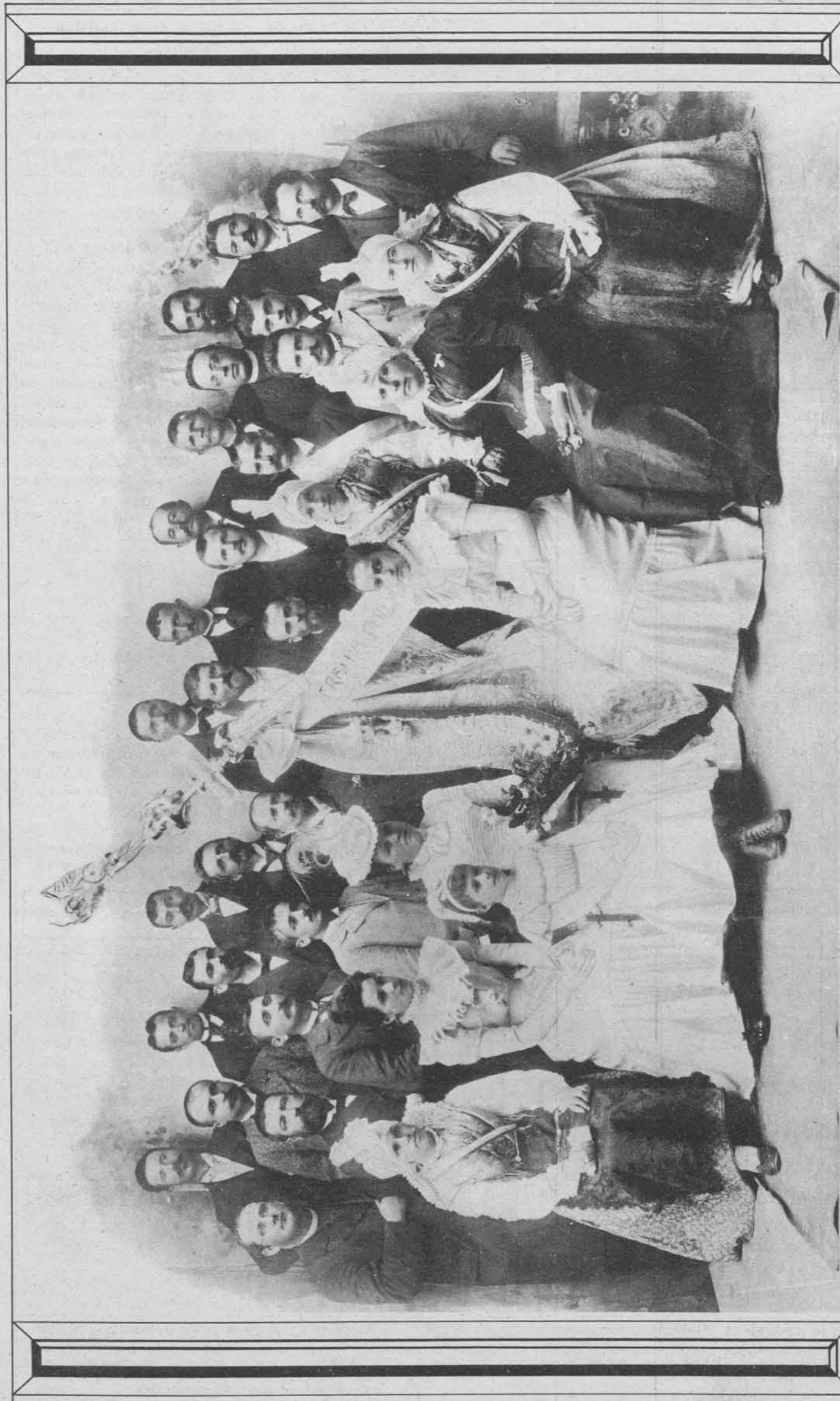
Proslava prvega maja v Mariboru l. 1919.

Udeleženci II. internacionalnega kongresa krščanskih strokovnih organizacij v Inomostu I. 1922.
Krščansko delavstvo vseh narodov in držav je gojilo že pred vojno tesnemedsebojne stike, po vojni si je pa osnovalo tudi svojo mednarodno zvezo, ki ima svoj sedež v Utrechtu.

S prvega kongresa jugoslovanskih delavskih zbornic meseca septembra l. 1924. v Belgradu.
Med drugimi je videti na sliki nekatere delegate iz Slovenije, kakor: predsednika ljubljanske Delavske zbornice M. Čobala (1), tajnika F. Uratnika (2) in uradnika J. Kopača (3), dalje predsednika soc. kluba v prejšnji Delavski zbornici R. Čelesnika (4), časnikarja R. Golouha (5), Petejana (6), Krušiča (7), Jerama (8) in Leskovška (9); razen teh pa sedi spredaj še osrednji tajnik delavskih zbornic dr. J. Topalović (10).

Z blagoslovitve zastave sv. Mihaela »Slovenske krščanske socialne zveze« v Ljubljani dne 28. maja 1899.
Kakor znano, je bila SKSZ prvo večje ognjišče krščanske socialističnega pokreta na Slovenskem, ki se je pojavil pri nas pod Krekovim vplivom sredi devetdesetih let. Slika je zgodovinsko važna zlasti še zato, ker vidimo na njej vse prve pionirje krščanskega socializma, in sicer sede v prvi (spodnji) vrsti od leve na desno: Pavškova, E. Povšečova, Krivčeva, (predsednica društva delavk) in Klepčeva; v drugi vrsti: dr. Krek, K. Pollak, Kregar, Stefe, Tomazič, Avbelj, Ovičar, Karlič in Gosdnar; v tretji vrsti: Skof, Pliberšek, Finžgar, Trelaid, Pip, Jačopič, Smolnikar, Kos in Rakovec; v zadnji vrsti so: Luknar, Kavčič, Zabavnik, Sedmak, Moškerc, Ziller, Zadnikar in Bahar.

Iz naše socialne politike.

Skupina vojakov francoske tujske legije z Beduinom na levi.

Na skupini so tudi 4 Slovenci, spredaj sedeči je Ciril Sovič iz Lipoglava pri Poljčanah. Slika je posneta na odmoru med pohodom v Siriji.

Strašne posledice naše »socialne politike«.

Zaradi neodpušljive gospodarske politike, ki jo vodijo zadnja leta naše vlade, propada slovensko gospodarstvo na vsej črti in posledica tega je, da stalno narašča brezposelnost. Ker se za brezposelne nihče ne briga (posredovalnice za delo so zadnja leta popolnoma upostošili, da so danes sploh nesposobne vršiti svoje prave naloge), so ti seveda prisiljeni iskati dela in jela povsod po svetu. V svoji bedi se zatekajo v vse evropske države, zlasti pa v Francijo. Čeprav imamo mi precejšen poslaniški in konzularni aparat, katerega najprimitivnejša dolžnost bi bila, da skrbi za te izseljence in jim gre na roko, se za te slovenske reveže ne zmeni nihče, zaradi česar živi tudi velik del naših izseljencev v naravnost strašnih razmerah. V svojem obupu se jih na Francoskem zateka mnogo v zloglasne tujske legije, kamor jih vabijo plačani agenti in zvodniki. Posledica tega je, da umirajo danes cele trume slovenskih mož in fantov na francoskih bojiščih v Maroku in Siriji ter po raznih drugih kolonijah, odkoder ni rešitve.

Od ljudi, ki ne vidijo za ped pred nosom, se zadnje čase vedno močneje pojavlja propaganda za izseljavanje, ki je pa v današnjih razmerah naravnost zločin nad delavstvom. Naloga delavskih organizacij in korporacij je, da napnejo vse sile, da dobe naši ljudje dela in zaslužka doma na domači zemlji in skušajo v to svrhu vplivati na ozdravljenje naših razrvanih gospodarskih razmer, izseljevanje je pa prav poslednji izhod v skrajni sili, a še tedaj se mora vršiti vestno organizirano in z intenzivnim sodelovanjem poklicanih činiteljev, katerih je pa mnogo, mnogo. Če kje, je tu demagogija pogubonosna. F. E.

Po boju francoske armade in njene tujske legije z upornimi Druzi v Siriji

ine 17. septembra 1925: Padli Druzi in legionarji, med katerimi je tudi več Slovencev.

Poslopje, v katerem je nastanjena »Delavska zbornica«

za Slovenijo (Ljubljana, Poljanska cesta). Delavska zbornica je najvažnejša delavska ustanova, ki ima nalogo gospodarske in pravne koristi delavstva varovati in zastopati.

Poslopje, v katerem je nastanjena »Posredovalnica za delo«

(Ljubljana, Dunajska cesta). Posredovalnica za delo (tisti, ki ne vedo, da je med »borzani delo« in posredovalnicami za delo jako velika razlika, so jih krstili za »borze dela«) je poleg bolniške zavarovalnice najvažnejša socialnopolitična ustanova.

Z velike vinske razstave v Št. Ilju v Slov. goricah.

Pred kratkim se je vršila v Št. Ilju v Slov. goricah velika vinska razstava — doslej največja v Sloveniji —, ki je vzbudila med interese veliko pozornost in priznanje. Na naši levi sliki vidimo požrtvalne gospe in gospodične, ki so stregle gostom, desna slika nam pa kaže del razstave same.

Društvo katoliških služkinj v Belgradu, povečini Slovenke.

V sredini sedi belgrajski župnik msgr. Wagner, na njegovi desnici slovenski kaplan M. Medved, na levisi pa prof. dr. Madjerec.

† Anton Foerster,

znani slovenski skladatelj, ki je dne 17. t. m. umrl v Novem mestu v 89. letu svoje starosti. Njegova opera »Gorenjski slavček« ter neštne cerkvene skladbe so zanesle njegovo ime pač med najširše plasti ljudstva.

K sliki na levi:

Skupina slovenskih lantov izpod Krna, ki so bili pri prizivni razpravi dne 13. p. m. v Trstu obsojeni na večmesečno ječo zaradi znanih dogodkov na Krnu l. 1922., ko je strela poškodovala tamošnji italijanski vojaški spomenik, oblasti so pa obdolžile kronske pastirje, da so ga nasilno pokvarili. Proces je bil vprav tipičen za škandalozno italijansko justico, kajti obsojeni so bili vsi, čeprav je celo državni pravdnik sam predlagal oprostitev, ker ni bilo za kako krivdo niti sence dokaza. Na naši sliki vidimo, stoječe v drugi vrsti, od leve na desno: Koren J., Ivančič I., Sovdat I., Smrekar J. in Mikluš J.; spredaj pa sedita Bajt in Perdih D. Vsi obsojenci so se držali pri obravnavi nad vse častno in junaško.

Slovenija l. 1921.

pred sprejetjem vidovdanske ustave.

Slovenija l. 1921.—1925.

za časa režimov gg. Pašiča, Pribičevića in Žerjava.

Slovenija l. 1925. in 1926.

za časa režima RR + Pucelj.

Dr. Val. Rožič:

TRIDESET LET DELAVSKEGA GIBANJA NA KOROSKEM.

Najstarejše delavsko društvo je bilo ustanovljeno na Prevaljah l. 1894., drugo v Celovcu l. 1904. in tretje v Podljubelju l. 1905. Prvo se je imenovalo: Katoliško delavsko društvo na Prevaljah, drugo: »Krščansko socialno delavsko društvo« v Celovcu, tretje ravnotako: Kršč. soc. del. društvo v Podljubelju.

Na Prevaljah je bilo Kat. del. društvo središče in torišče vsega socialnega, narodnega, kulturnega in političnega gibanja, posebno za časa delno- in državnozbornih volitev. Društvo so marljivo vodili vsi prevaljski kaplani in rajni župnik Kesnar mu je bil zvesta opora. L. 1904. smo obhajali desetletnico Katol. del. društva na Prevaljah. Vesel in ponosen sem, da sem imel čast in priliko prisostvovati tej 10letnici. Slavnostni govornik je bil poznejši državnozborni poslanec in delavski voditelj g. Jože Gostinčar. Govoril je o krščanskem solidarizmu med slovenskim delavstvom. Za Gostinčarjem sem govoril jaz o zahtevah slovenskega naroda, zlasti sem poudarjal zahtevo po slovenskem vseučilišču. Kot tretji govornik je nastopil monsignor Podgorc iz Celovca ter je mojo zahtevo po slovenskem vseučilišču imenoval »neumnost«. Toda jaz sem pobil njegovo naziranje in ljudstvo je z burnim ploskom mojo zahtevo navdušeno odobrilo. — Na shodu ob 10 letnici Kat. del. dr. na Prevaljah je govoril tudi tedanji prevaljski župan Pristou, ki pa se je pozneje izneveril in postal nemškutar.

V Črni in Mežici sta bila pred vojno le Kat. izobraz. društva, v katerih so se pridno zbirali tudi delavci, ki so imeli svoje posebne strokovne odseke. Za organizacijo v teh društvih so se posebno trudili župniki: Kesnar, Premrou v Mežici, in Dobrovc v Črni; po vojni pa Dobrovc v Črni, Hornböck v Mežici, Riepl na Prevaljah, dr. Cukala v Guštanju. V mežiško dolino t. j. na Prevalje, Mežico in Črno so hodili zlasti predavati razum domačinov še gg. Gostinčar, Moškerc, dr. Krek, dr. Ehrlich Lambert, Smodej, dr. Rožič, Vajncerl, Jug in dr. Pot je bila pozimi mrzla, a poleti vroča, a vselej dolga, kajti Črna leži skoro 20 km od Prevalj. V Mežici smo zborovali pri Zagmajstru, kjer sem govoril l. 1911., 1912. in 1913. Lep shod sem imel spomladi l. 1921. v Črni. Z menoj je bil tudi naš pridni akademik — tedaj prostovoljec v Celovcu — g. Zgur, ki je l. 1915. padel na fronti v Galiciji. L. 1913. ob 100 letnici Einspielerjevega rojstva sva imela z g. Smodejem rečo zborovanje pri Sv. Ani nad Koprivno. Igralci iz Globasnice so pa priredili igro. Koprivna leži skoro 1200 m nad morjem. L. 1910. se je kat. del. društvo v Črni tudi prekrstilo v »Delavsko socialno društvo«. Med vojno in po vojni je v Mežiški dolini t. j. v Črni, Mežici in Prevaljah jako marljivo in z uspehom deloval domačin rojak mežiški delavec Gustl Zwinkl, ki je sedaj inspektor delavske zbornice v Splitu v Dalmaciji. Zwinkl je ustanovil in organiziral v teh krajih skupine in odseke Jugoslovanske Strokovne Zveze, jih vodil z

veščo roko, zlasti proti koncu vojne in ob stavki l. 1918., ki se je za delavstvo uspešno končala. Seveda so imele socialistične organizacije v teh krajih in imajo še veliko moč.

L. 1920. je delavstvo mežiške doline, zlasti iz Mežice, praznovalo svoj 1. maj pri Sv. Lenartu nad Mežico. Nad 200 delavcev in kmetov se je zbralo pri sv. maši in nato pri ključarju-mežnarju, kjer smo zborovali. Bil je lep dan, kljub temu, da se deževalo. Se moji ženi se je dopadlo, čeprav se je občutno prehladila ob železnih verigah, ki se vijo okrog cerkve Sv. Lenarta (800 m). L. 1911. sem ustanovil izobrazev. dr. v Guštanju, l. 1912. pa na Obirskem »Obirc«.

V Celovcu je najbolj delovalo »Kršč. socialno delavsko društvo«, ustanov. l. 1904. Društvo je bilo silno agilno. Imelo je svoj pevski, izobraževalni, telovadni in strokovni odsek ter svojo »Cebelicoc«. Mentor društva je bil g. prof. dr. Ehrlich L. Petje je vodil g. Smodej. Shajali smo se v društvu in v hotelu Trabesinger. Predavanja so bila redna. Predavali so: dr. Ehrlich, Smodej, dr. Jesenko, dr. Rožman, dr. Rožič in Vajncerl, ki je bil društveni tajnik. Predsednik je bil g. Ravnik.

Vzporedno z delavsko organizacijo v Mežiški dolini se giblje slovensko zavedno delavstvo v Rožu — toda pravi začetek je v tem revirju za deset let zadaj. Inicijator, začetnik in provzročitelj je podljubeljski provizor Janko Arnuš. Arnuš je l. 1903. prišel v Borovlje za provizorja, kjer je začel zbirati narodno zavedno delavstvo iz Borovelj, Bajtišč, Glinj, Medborovnice, Podljubelja in Podgore. Socialno delo na kršč.-socialni podlagi je bilo v teh krajih pred vojno silno težavno, skoro nemogoče, kajti delavstvo — dasi slovensko po rodu — je bilo socialistično-internacionalno orientirano, a obenem je bilo skoro na celi črti nemškutarsko nemško-nacionalno. V Celovcu je stolni vikar Dobrovc zbiral delavstvo, a v Rožu pa g. Arnuš, ki je med tem postal provizor v Podljubelju. Tudi v Podljubelju sta Arnušu zvesto pomagala gg. Dobrovc in dr. Ehrlich. L. 1905. je bil ustanovni zbor »Slov. kršč. soc. del. društva« v Podljubelju. Na ustan. obč. zboru so govorili poleg Arnuša še dr. Ehrlich, Dobrovc in zastopnik iz Ljubljane. Shod se je vršil v gostilni pri Kajzru. V društvu v Podljubelju se je razvilo živahno delovanje. Tako se je v društvu ustanovil pevski zbor, ki je gojil posebno narodno koroško pesem in zato je slovel daleč na okrog, kajti bil je najboljši moški zbor na Koroškem. Gostoval je večkrat v Celovcu in drugod z velikim moralnim uspehom. V delavskem društvu je Arnuš vpeljal »Cebelicoc«, ki je zbrala toliko denarja, da je Arnuš pozneje z njeno pomočjo ustanovil blagodejno posojilnico, ki še danes pomaga trpečim Slovincem. Po zgledu v Podljubelju se je ustanovila pozneje slovenska posojilnica v Borovljah; obe sistema Reifeisen. Gostilna pri »Kajzru« v Podljubelju je bila kmalu pretesna, premajhna; vedno več kmetov in delavcev se je zbiralo okrog Soc. del. društva. Začeli so misliti na svoj dom, ki bi zadoščal vsem zahtevam in potrebam, kajti imeli so v gostilni že svoj igralski oder, ki je zavzemal polovico prostora

v gostilni pri Kajzru. Vse je bilo pretesno. Začela se je intenzivna akcija za zgradbo »Delavskega doma« v Podljubelju. L. 1910. je bil »Dom« že pod streho in prosvetno delo se je razvijalo na celi črti od l. 1910. naprej, zlasti do l. 1912., ko je, žal, odšel g. Arnuš v Kotmaroves za župnika. Podljubeljski »Delavski dom« je bilo zares priznano narodno ognjišče in to ne samo za Podljubelj, ampak lahko trdimo za ves Spodnji in Zgornji Rož.

Prirejale so se poučne igre, ki so imele silno privlačno moč. Društvo je imelo 35 izvrstnih igralcev in ravno touiko, če ne še več, dobrih pevcev, ki jim ni bilo para na Koroškem. Hodili so igrati in pet v Celovec in drugam po Koroškem, tudi v Ljubljani so nastopili s svojim pevskim zborom. »Delavski dom« v Podljubelju ima krasno dvorano in velik oder z 12 kulisnimi izpremenami za razne scene. V Domu je tudi posojilnica. Vsako zborovanje in predavanje je bilo vedno dobro obiskano. Arnuš je znal pridobiti predavateljev iz vseh krajev in strok. V Podljubelju so predavali: Arnuš sam vsak mesec, dalje dr. Ehrlich, dr. Lampe, dr. Krek, Gostinčar, Moškerc, urednik Ekar, dr. Rožič, bogoslovec Hafner, Jug, Smodej, dr. Rožman in dr. Posebno pridno je pomagal ožji rojak iz Glinj dr. Ravnik kakor tudi dr. Mišič iz Borovelj. Silno priden delavec na prosvetnem polju je bil tudi puškar Miha Turk iz Medborovnice, dalje vsa Borovnikova rodbina iz Borovelj in razni drugi koroški rodoljubi.

Slavnostna otvoritev »Delavskega doma« v Podljubelju je bila zgodovinska. Okrog 60 žandarjev je stražilo dom. Nemci so okrog doma napravili »Treibjagde«. Krogle so frčale okrog »Doma«. Slovesna otvoritev je morala prvo nedeljo izostati vsled nemške nasilnosti, a izvršila se je drugo nedeljo popolnoma v miru in slovesno. — Arnuš je vse premagal, zato so ga pa Nemci tudi nad vse sovražili.

O g l a s i
v „Ilustr. Slovincu“
imajo največji ter trajni uspeh.
Zato inserirajte v njem.

„Slovenec“
edini slovenski dnevnik z
ilustrirano prilogo stane
mesečno samo Din 20.—
Najcenejši slov. dnevnik!